

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 02
Rotel 020104

DOM
2013-10-08
Stockholm

Mål nr
T 1912-13

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Stockholms tingsrätts dom 2013-01-28 i mål T 9515-11, se bilaga A

KLAGANDE

Diskrimineringsombudsmannen
Box 3686
103 59 Stockholm

Ombud: Enhetschefen Martin Mörk och jur.kand. Ulrika Dietersson
Adress hos huvudmannen

MOTPART

If Skadeförsäkring AB (publ), 516401-8102
106 80 STOCKHOLM

Ombud: Försäkringsjuristerna Maria Dahlin och Jörgen Pettersson
Adress hos huvudmannen

SAKEN

Diskrimineringsersättning

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten ändrar tingsrättens dom, punkten 1, på så sätt att hovrätten förpliktar If Skadeförsäkring AB att till var och en av [redacted] och [redacted] betala diskrimineringsersättning med 75 000 kr och ränta enligt 6 § räntelagen från den 26 oktober 2011 till dess betalning sker.

2. Med ändring av tingsrättens dom, punkten 2, befriar hovrätten Diskrimineringsombudsmannen från skyldighet att betala ersättning för If Skadeförsäkring AB:s rättegångskostnader i tingsrätten och förpliktar If Skadeförsäkring AB att betala ersättning till Diskrimineringsombudsmannen för rättegångskostnader där med 53 020 kr avseende arvode. På detta belopp ska If

Dok.Id 1081222

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 00	08-561 675 09	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd2@dom.se www.svea.se		

Skadeförsäkring AB betala ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för tingsrättens dom till dess betalning sker.

3. If Skadeförsäkring AB ska betala ersättning till Diskrimineringsombudsmannen för rättegångskostnader i hovrätten med 12 420 kr avseende arvode. På detta belopp ska If Skadeförsäkring AB betala ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för hovrättens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har yrkat att hovrätten ska bifalla käromålet och förplikta If Skadeförsäkring AB (If) att till var och en av [REDACTED] och [REDACTED] betala diskrimineringsersättning med 100 000 kr jämte ränta i enlighet med yrkandet i tingsrätten. Vidare har DO yrkat befrielse från skyldigheten att utge ersättning för Ifs rättegångskostnader i tingsrätten samt förpliktelse för If att ersätta DO för rättegångskostnader där.

If har motsatt sig att tingsrättens dom ändras.

När det gäller de yrkade beloppen har If precis som i tingsrätten medgett att betala en ersättning om 25 000 kr till [REDACTED] om hovrätten skulle finna att hon har diskriminerats. If har emellertid inte vitsordat något belopp avseende [REDACTED] If har även i hovrätten vitsordat sättet att beräkna ränta.

Båda parter har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten.

PARTERNAS TALAN I HOVRÄTTEN

DO har i hovrätten frånfallit påståendet att [REDACTED] och [REDACTED] missgynnats genom att de inte beviljats försäkring. Efter denna inskränkning av talan har DO gjort gällande att det förfarande som missgynnat [REDACTED] och [REDACTED] har bestått i en schablonmässig prövning, och inte en individuell bedömning. Sedan DO justerat sin talan på detta sätt har de åberopade grunderna utformats på det sätt som anges nedan.

I första hand anser DO att If brutit mot diskrimineringslagens förbud mot *direkt diskriminering* på grund av följande omständigheter.

If tillhandahåller försäkringar till allmänheten. If har nekat [REDACTED] att teckna en barnförsäkring för sin dotter [REDACTED] med hänvisning till en teckningsregel som

innebär att försäkring aldrig meddelas i de fall vårdbidrag utgår för det aktuella barnet. [REDACTED] får vårdbidrag med anledning av dotterns hörselnedsättning.

Ifs avslag har skett schablonmässigt, utan att någon individuell bedömning har gjorts av [REDACTED] förutsättningar att få teckna den aktuella försäkringen. If har därmed behandlat båda [REDACTED] och [REDACTED] sämre än andra barn och föräldrar skulle ha blivit behandlade i en jämförbar situation. Missgynnandet har haft samband med [REDACTED] funktionshinder.

I andra hand anser DO att If har gjort sig skyldigt till *indirekt diskriminering*. Till stöd för detta påstående har DO åberopat samma faktiska förhållanden som nu nämnts men lagt till att den aktuella teckningsregeln framstår som neutral men missgynnar särskilt sökande med visst funktionshinder, bl.a. sökande med hörselskador. Regeln är inte lämplig och nödvändig för att uppnå ett berättigat syfte.

If har anfört samma grunder som i tingsrätten. I hovrätten har If förtydligat att bolaget bestrider att [REDACTED] och [REDACTED] missgynnats på något sätt som varit otillåtet i försäkringssammanhang.

UTREDNINGEN I HOVRÄTTEN

Utredningen i hovrätten är i allt väsentligt densamma som i tingsrätten.

Vittnesförhören i tingsrätten med [REDACTED] och [REDACTED] har lagts fram genom uppspelning. Som skriftlig bevisning har If åberopat statistik från Försäkringskassan avseende frekvensen av sjuk- och aktivitetsersättning bland vuxna personer för vilka vårdbidrag utgått under barndomen.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Utgångspunkter för hovrättens prövning

Parterna i målet är överens om att [REDACTED] har ett funktionshinder som består i en hörselnedsättning. Det är också ostridigt att If nekat [REDACTED] att teckna en barnförsäkring för dottern och att detta har skett med hänvisning till en teckningsregel

som generellt utesluter barn för vilka vårdbidrag utgår från möjligheten att beviljas en sådan försäkring. Avslaget har således skett utan individuell prövning. Den första frågan i målet är om [REDACTED] och [REDACTED] – eller någon av dem – därmed utsatts för antingen en direkt eller en indirekt diskriminering. Om så bedöms vara fallet, ska hovrätten pröva om diskrimineringen i fråga är förbjuden. Utmynnar denna prövning i att If brutit mot diskrimineringsförbudet, ska hovrätten även pröva om [REDACTED] och [REDACTED] – eller någon av dem – är berättigade till diskrimineringsersättning och i så fall med vilket belopp.

Direkt diskriminering

Definitionen av direkt diskriminering i 1 kap. 4 § första punkten diskrimineringslagen (2008:567) omfattar, till den del som är av betydelse för detta fall, den situationen att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation och missgynnandet har samband med ett funktionshinder. Hovrätten ska således först bedöma om [REDACTED] och [REDACTED] missgynnats genom Ifs agerande, därefter jämföra med hur andra personer i en jämförbar situation skulle ha behandlats och, om denna jämförelse utvisar en skillnad i behandlingen, pröva om det finns ett orsakssamband mellan [REDACTED] funktionshinder och denna skillnad.

Missgynnande

Tingsrätten har, utifrån hur DO:s talan hade utformats där, funnit att i vart fall [REDACTED] missgynnats genom att If vägrat att teckna en försäkring för henne. Sedan DO här inskränkt sin talan är emellertid frågan om [REDACTED] och [REDACTED] missgynnats redan genom att förvägras en individuell riskbedömning vid prövningen av ansökan om barnförsäkring, oavsett om en sådan bedömning skulle ha resulterat i att en försäkring meddelades eller inte.

I förarbetena nämns som exempel på missgynnande att någon försätts i ett sämre läge eller går miste om en förbättring, en förmån, en serviceåtgärd eller liknande (prop. 2007/08:95 s. 486 f.) Vidare sägs att det som typiskt sett är förenat med faktisk förlust, obehag eller liknande är att anse som ett missgynnande. Det sistnämnda ska emellertid inte tolkas så att det krävs att det ifrågasatta förfarandet faktiskt fått någon praktisk

eller ekonomisk konsekvens för den som påstås ha blivit diskriminerad. Av förarbetena framgår nämligen att redan det förhållande att en arbetssökande inte kallas till en anställningsintervju innebär att denne försätts i ett sämre läge på ett sätt som innebär ett missgynnande. I en sådan situation behöver det alltså inte visas att behandlingen av den arbetssökande faktiskt fått till effekt att denne gått miste om en anställning. Bedömningen ska emellertid göras på objektiva grunder; att en enskild subjektivt upplevt obehag har i praxis inte ansetts tillräckligt för att ett missgynnande ska anses föreligga. Det krävs alltså både en behandling som på objektiva grunder kan sägas leda till skada eller en nackdel för en enskild och en effekt av en sådan behandling i form av t.ex. obehag (RH 2008:62).

Som framgått har DO i hovrätten inte ens påstått att behandlingen av [REDACTED] och [REDACTED] fått till effekt att [REDACTED] gått miste om ett försäkringsskydd. Det förhållandet att ansökan om försäkring prövats på schablonmässiga grunder innebär emellertid att de försatts i ett sämre läge än om en individuell riskbedömning skett. Ifs behandling av dem har alltså inneburit en nackdel. Effekten, att [REDACTED] ens inte kunnat komma i fråga för en barnförsäkring av aktuellt slag, är enligt hovrättens bedömning tillräckligt för att det ska vara fråga om ett missgynnande av henne i diskrimineringslagens mening, oavsett vad en individuell prövning skulle ha utmynnat i.

I målet är upplyst att vid vissa typer av försäkringsfall utfaller ersättning från barnförsäkringen till barnets förälder. Föräldern är alltså också förmånstagare enligt 1 kap. 4 § första stycket försäkringsavtalslagen (2005:104) (FAL). Detta förhållande leder hovrätten till slutsatsen att ett missgynnande av ett barn i samband med prövningen av en ansökan om barnförsäkring även omfattar barnets förälder. Således har även [REDACTED] missgynnats genom Ifs behandling av ansökan om försäkring.

Jämförelse

Som framgått ovan ska hovrätten ta ställning till om den missgynnande behandlingen av [REDACTED] och [REDACTED] skiljer sig från hur personer i en jämförbar situation har behandlats eller skulle ha behandlats.

För att jämförelsen ska bli rättvisande krävs att personerna som jämförs befinner sig i situationer där det är rimligt eller naturligt att jämföra dem med varandra. Kriteriet ”jämförbar situation” kan därför ha olika innebörd beroende på i vilken situation diskrimineringen påstås ha skett (a. prop. s. 487). Vid prövning av diskriminering i arbetslivet görs jämförelsen ofta på individnivå, dvs. den som påstår sig ha blivit diskriminerad jämförs med någon eller några av sina arbetskamrater (se Gabinus Göransson m.fl., Diskrimineringslagen, andra upplagan, s. 45). Inom andra samhällsområden får emellertid frågan om jämförbar situation delvis en annan karaktär och blir ibland av underordnad betydelse. I vissa situationer, såsom vid beviljandet av någon viss förmån av offentligt rättslig karaktär, ska jämförelsen göras på gruppnivå med andra personer som uppfyller samma kriterier eller kvalifikationer som den påstått diskriminerade. När det är fråga om tillhandahållande av vård ska jämförelsen också göras på gruppnivå men då utifrån personernas behov. Slutligen finns det enligt förarbetena områden där ”i princip alla människor” är i en jämförbar situation, varvid kriteriet ”jämförbar situation” saknar praktisk betydelse. Till den sistnämnda kategorin av situationer hör t.ex. tillgång till varor och tjänster i butiker, på restauranger och nöjeslokaler men också samhällelig service. Hovrätten uppfattar förarbetsuttalandena så att på dessa områden utgörs jämförelsegruppen närmast av den breda allmänheten.

Det nu aktuella fallet rör en tjänst som erbjuds allmänheten, men där vissa villkor måste vara uppfyllda för att en sökande ska kunna komma i fråga för försäkringsskydd. Enligt hovrättens tolkning av uttalandena i förarbetena ska en jämförelse i en sådan situation göras med en avgränsad men mycket bred grupp, nämligen den del av allmänheten som inte träffas av den omtvistade teckningsregeln och som även i övrigt uppfyller de grundläggande villkoren för att provas som försäkringstagare.

Enligt försäkringsvillkoren kan försäkringen i fråga tecknas för alla barn under 15 år som bor i Sverige. Från Ifs sida har inte gjorts gällande att några andra villkor än ålder, bosättning och att barnet inte uppbär vårdbidrag måste vara uppfyllda för att sökanden ska kunna komma i fråga för tecknande av försäkring. Jämförelsen ska därför göras mellan behandlingen av, å ena sidan, [REDACTED] och [REDACTED] och, å andra sidan, barn i allmänhet som är under 15 år och bosatta i Sverige. Av Ifs egna uppgifter har framgått att beträffande barn i allmänhet har prövningen innefattat en

riskbedömning utan schablonmässiga inslag. Den teckningsregel som tillämpats i [REDACTED] fall har alltså inneburit att hon och hennes mor behandlats sämre än andra barn och föräldrar i en jämförbar situation.

Orsakssamband

Nästa fråga som hovrätten ska pröva är om det finns ett direkt orsakssamband mellan [REDACTED] funktionshinder och den missgynnande behandlingen.

Som framgått är uppbärande av *vårdbidrag* ett kriterium för att den missgynnande teckningsregeln ska tillämpas. Av begreppet i sig framgår inte att det avser barn med funktionshinder.

Enligt praxis ska kravet på orsakssamband, i ett arbetsrättsligt sammanhang, anses uppfyllt när ett missgynnande har skett med tillämpning av ett kriterium som enligt rådande avtal är oupplösligt förenat med en diskrimineringsgrund (EU-domstolens dom i mål C-499/08 och rättsfallet AD 2011 nr 37). Utanför arbetsrättens område gäller rimligen detsamma, om kriteriet i fråga återfinns i en författning i stället för i ett avtal. Frågan är då om kriteriet *vårdbidrag* enligt lag eller andra bestämmelser kan anses oupplösligt förenat med förekomsten av en funktionsnedsättning på sådant sätt som krävs för att tillämpning av kriteriet ska utgöra direkt diskriminering.

If har i denna del invänt att den i målet omtvistade teckningsregeln träffar alla barn för vilka *vårdbidrag* utgår. Detta innebär enligt If dels att den inte är tillämplig på alla funktionshindrade barn, dels att den omfattar även andra än funktionshindrade. Med andra ord har If gjort gällande att ett funktionshinder inte är vare sig tillräckligt eller nödvändigt för att teckningsregeln ska föranleda att en ansökan om försäkring avslås.

Av 8 § lagen (1998:703) om handikappersättning och *vårdbidrag* framgår att en förälder har rätt till *vårdbidrag* om ett barn på grund av sjukdom, utvecklingsstörning eller annat funktionshinder behöver särskild tillsyn och vård under minst sex månader eller om det på grund av barnets sjukdom eller funktionshinder uppkommer merkostnader.

Som DO har framhållit kan personer som lider av sjukdomar som kan förväntas medföra framtida begränsningar i personens funktionsförmåga vara att anse som funktionshindrade i diskrimineringslagens mening (prop. 1997/98:179 s. 33 f.). Detta innebär att vissa barn för vilka vårdbidrag utgår på grund av sjukdom ska betraktas som funktionshindrade vid tillämpning av diskrimineringslagen. Icke desto mindre står det enligt hovrättens mening klart att en rätt till vårdbidrag kan föreligga även för ett barn som inte har något funktionshinder, nämligen i det fall barnet har en sjukdom som går att begränsa eller bota. Ett funktionshinder är således inte ett *nödvändigt* kriterium för att vårdbidrag ska kunna utgå.

Vidare följer det av bestämmelsen att det inte finns någon rätt till vårdbidrag för ett barn som har ett funktionshinder som inte föranleder vare sig merkostnader eller särskild tillsyn och vård. Hovrätten kan alltså konstatera att ett funktionshinder inte heller är en *tillräcklig* förutsättning för vårdbidrag.

Vid tillämpningen av krav på orsakssamband inom skadeståndsrätten har utvecklingen inneburit att praxis och rättsvetenskap frångått eller i vart fall mjukat upp den s.k. *betingelselärans* krav på att den ansvarsgrundande faktorn ska ha varit en nödvändig betingelse för en skada (se t.ex. Schultz i SvJT 2011 s. 465). Med orsakssambandet inom diskrimineringsrätten förhåller det sig på likartat sätt; den aktuella diskrimineringsgrunden behöver inte vara den enda eller ens det avgörande skälet för den missgynnande behandlingen. Ett orsakssamband anses vara för handen även när diskrimineringsgrunden är en av flera faktorer som utgör orsaken till den missgynnande behandlingen (a. prop. s. 489).

Av det som nu har sagts följer att missgynnandet av [REDACTED] och [REDACTED] inte behöver ha skett *på grund av* [REDACTED] funktionshinder. Det är tillräckligt att behandlingen har *samband* med denna diskrimineringsgrund. Härav drar hovrätten slutsatsen att ett orsakssamband mellan funktionshindret och missgynnandet kan föreligga utan hinder av att även andra villkor än funktionshinder – dvs. merkostnader eller behov av särskild tillsyn och vård – skulle uppfyllas för rätt till vårdbidrag. Att funktionshindret inte var en *tillräcklig* förutsättning för att [REDACTED] skulle omfattas av teckningsregeln utesluter alltså inte orsakssamband.

Frågan är då vilken betydelse det har för orsakssambandet att teckningsregeln omfattar även andra barn än dem som har funktionshinder. Genom hänvisningen till vårdbidrag utesluts *två grupper* från en individuell prövning av förutsättningarna för att teckna barnförsäkringen; dels *vissa sjuka* barn, dels *vissa funktionshindrade* barn. För dessa båda grupper föreligger således direkt till följd av lag ett ouplösligt samband mellan en persons tillhörighet till gruppen i fråga och det förhållandet att han eller hon inte ens kan komma i fråga för en försäkring. Enligt hovrättens bedömning leder detta till att beträffande en sökande vars barn har ett funktionshinder föreligger ett direkt samband mellan funktionshindret och tillämpningen av den missgynnande teckningsregeln. Att även en annan tydligt avgränsad grupp, som inte är skyddad enligt diskrimineringslagen, blir föremål för samma missgynnande behandling kan enligt hovrättens mening inte anses försvaga orsakssambandet. Med andra ord är det inte fråga om ett neutralt formulerat kriterium vars tillämpning riskerar att särskilt drabba en skyddad grupp, utan om en hänvisning som direkt utpekar två grupper, varav en utgörs av funktionshindrade. Kravet på orsakssamband är alltså uppfyllt.

Hovrätten finner således att Ifs agerande inneburit en direkt diskriminering av [REDACTED]. När det gäller frågan om även [REDACTED] utsatts för sådan diskriminering, kan hovrätten konstatera att orsakssamband anses föreligga inte bara i det fall missgynnandet har samband med den missgynnades egen anknytning till en viss diskrimineringsgrund, utan även när det sker på grund av dennes relation till en annan person som tillhör en i diskrimineringslagen skyddad grupp. I förarbetena nämns exemplet att en hyresvärd vägrar att hyra ut en lägenhet till en bostadssökande på grund av dennes makes eller sambos etniska tillhörighet (a. prop. s. 489). Även EU-domstolen har slagit fast att det utgör diskriminering att trakassera en person, om trakasserierna har samband med att dennes barn har ett funktionshinder (EU-domstolens dom i mål C-303/06). Även [REDACTED] har således utsatts för direkt diskriminering.

Är diskrimineringen förbjuden?

Enligt 2 kap. 12 § diskrimineringslagen är diskriminering vid tillhandahållande av tjänster utanför privat- och familjelivet förbjuden. Härav följer att den som erbjuder försäkringar till allmänheten som regel inte får tillämpa diskriminerande villkor. Från denna regel finns vissa undantag som inte är relevanta i detta fall (se 2 kap. 12 a § diskrimineringslagen).

Den diskriminering som hovrätten anser att DO har visat att If har gjort sig skyldig till är alltså förbjuden enligt diskrimineringslagens bestämmelser när dessa tolkas enligt förarbeten, praxis och doktrin. Med hänsyn till hur If utformat sin talan återstår emellertid att pröva om dessa bestämmelser är oförenliga med annan lag, dvs. om det föreligger en normkonflikt som påverkar förutsättningarna för tolkningen och tillämpningen av diskrimineringsförbudet.

Betydelsen av försäkringsavtalslagens bestämmelser

If har invänt att en särbehandling av dem som är berättigade till vårdbidrag är tillåten i försäkringssammanhang. Till stöd för detta har If anfört att det av 11 kap. 1 § första stycket FAL följer att den s.k. kontraheringsplikten är inskränkt på så sätt att försäkringsgivare får vägra att teckna försäkringar för personer som tillhör grupper med hög risk för försäkringsfall och att barn för vilka vårdbidrag uppbärs är överrepresenterade när det gäller arbetsförmåga i vuxenlivet. Vidare har If åberopat 11 kap. 1 a § FAL, varvid hovrätten uppfattat att If gjort gällande att begränsningarna i möjligheterna att inhämta uppgifter om den presumtiva försäkringstagarens hälsotillstånd gör det nödvändigt att tillämpa schablonmässiga grunder för avslag.

Att funktionshindrade i och för sig kan missgynnas vid försäkringstekniska riskbedömningar utan att det är fråga om diskriminering har förutsatts av lagstiftaren (prop. 2002/03:65 s. 135). Eftersom en person med ett allvarligt funktionshinder inte befinner sig i en jämförbar situation med den som inte har något funktionshinder kan avslag på en ansökan eller fastställandet av en höge premie för en sjukförsäkring inte anses utgöra diskriminering. Detta innebär inte att schabloniserade riskbedömningar

som strider mot diskrimineringslagens likabehandlingsprincip är tillåtna (se Fransson och Stüber, Diskrimineringslagen En kommentar, Zeteo, den 28 februari 2010).

När det gäller de rättsliga och praktiska möjligheterna att få underlag och genomföra individuella riskbedömningar kan hovrätten notera att det av förhöret med [REDACTED] framgått att beträffande barn som är diabetiker har prövningen hos If inte skett schablonmässigt. I de fallen har If regelmässigt gjort en individuell bedömning av risken för framtida arbetsförmåga med beaktande av bl.a. hur barnet svarar på medicinsk behandling. Beträffande barn med diabetes har If således ansett att det inte möter något hinder att göra en riskbedömning i varje enskilt fall.

Hovrätten bedömer att de anförda bestämmelserna i FAL inte kan anses vara oförenliga med diskrimineringslagen på ett sådant sätt att normkonflikt föreligger. Inte heller kan dessa bestämmelser föranleda att rekvisiten för diskrimineringsförbudet ska tolkas mer restriktivt i försäkringssammanhang än på andra områden. Det som If anført angående bestämmelserna i FAL föranleder alltså inte någon annan slutsats än den hovrätten kommit till vid tillämpning av diskrimineringslagen.

Diskrimineringsersättning

Eftersom If brutit mot diskrimineringsförbudet ska bolaget betala diskrimineringsersättning enligt 5 kap. 1 § diskrimineringslagen. Diskrimineringsersättning är en civilrättslig påföljd, men den har ett allmänpreventivt och individualpreventivt syfte (se a. prop. s. 390 f. samt Fransson och Stüber, a.a., kommentaren till 5 kap. 1 § diskrimineringslagen). Lagstiftarens syfte har alltså varit att sanktionen ska vara kraftfull och kännbar. Ersättningsbeloppet ska därför bestämmas utifrån andra utgångspunkter än i den allmänna skadeståndsrätten där syftet är att kompensera den skadelidande (se även NJA 2012 s. 211 I p. 15). Samtidigt ska även konsekvenserna för den drabbade i det enskilda fallet beaktas vid bestämmande av ersättningens storlek.

Detta innebär att ersättningen ska innefatta dels ersättning för kränkningen, dels ett belopp som bestäms utifrån preventiva aspekter. Ersättningens storlek kan påverkas av sådant som i vilken situation som den diskriminerande behandlingen förekommit.

Klara och entydiga regler för att bestämma ersättningens storlek saknas (jfr Andersson i SvJT 2013 s. 779).

När det gäller ersättningen för kränkning ska arten och graden av kränkningen, den personliga upplevelsen och konsekvenserna av diskrimineringen beaktas. I målet finns ingen utredning om [REDACTED] personliga upplevelse av diskrimineringen.

Beträffande [REDACTED] får det förutsättas att hon på grund av sin ålder hittills inte reagerat över huvud taget på det som skett. Eftersom det inte framgått om en försäkring skulle ha meddelats vid en individuell prövning, kan det schablonmässiga avslaget som sådant inte anses ha medfört några ekonomiska konsekvenser eller konkreta olägenheter av bestående karaktär för [REDACTED] och [REDACTED]. Den kränkning och det obehag i form av frustration och mental påfrestning som det typiskt sett innebär att uppleva att man inte får rätt till samma prövning som andra barn och föräldrar berättigar dem emellertid till kränkingsersättning. Att obehaget för [REDACTED] del kan uppstå först i framtiden, när hon kan få anledning att sätta sig in i vilket försäkringsskydd hon har, ändrar inte denna bedömning. Med hänsyn till att vissa faktorer – framförallt de begränsade konsekvenserna – verkar i sänkande riktning, bedömer hovrätten att själva kränkingsersättningen kan stanna vid ett förhållandevis lågt belopp.

Till detta kommer alltså ett belopp som ska bestämmas i preventivt syfte. Utöver kränkningens karaktär kan i detta sammanhang omsättningen i näringsverksamheten beaktas (a. prop. s. 398). Det får anses allmänt känt att If är ett stort försäkringsbolag som spelar en betydande roll på den svenska försäkringsmarknaden. Enligt vad som framgått av Ifs egna uppgifter har diskrimineringen av funktionshindrade barn genom tillämpning av teckningsregeln skett systematiskt. En möjlighet att få förutsättningarna för försäkringsskydd prövade utifrån vars och ens individuella förhållanden framstår som angeläget från trygghetssynpunkt. Det är därför särskilt allvarligt att inte iaktta en likabehandlingsprincip på detta område (jfr art. 25 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, SÖ 2008:26). Mot denna bakgrund bedömer hovrätten att de preventiva aspekterna gör sig gällande i betydligt högre grad i detta fall än exempelvis i en situation där en patient på diskriminerande grunder hänvisats till en viss vårdcentral (se Svea hovrätts dom den 12 november 2012 i mål T 9222-11).

Hovrätten bedömer således att den preventivt motiverade delen av diskrimineringsersättningen bör uppgå till en kännbar nivå. Vid en sammanvägning av det som nu har sagts bedömer hovrätten att diskrimineringsersättningen bör bestämmas till 75 000 kr vardera till [REDACTED] och [REDACTED].

Sammanfattande bedömning

Hovrätten finner alltså att både [REDACTED] och [REDACTED] blivit föremål för direkt diskriminering från Ifs sida, att diskrimineringen varit förbjuden och att If ska betala diskrimineringsersättning med 75 000 kr till var och en av dem. På ersättningen ska utgå ränta på det sätt som DO yrkat och If vitsordat.

DO:s talan ska alltså delvis bifallas och tingsrättens dom ändras i enlighet härmed.

Rättegångskostnader

Twisten har i huvudsak rört frågan om diskriminering har förekommit. Parterna har inte i någon beaktansvärd utsträckning uppehållit sig kring frågan om ersättningens storlek. DO får därför anses berättigad till full ersättning för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten. Om beloppen råder det inte någon tvist.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2013-11-05

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Kazimir Åberg, Ulrika Ihrfelt, referent, och Dan Öwerström samt hovrättsassessorn Marianne Trägårdh.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 3

DOM
2013-01-28
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
T 9515-11

PARTER

Kärande

Diskrimineringsombudsmannen
Box 3686
103 59 Stockholm

Ombud: Jur.kand. Anders Wilhelmsson och Ulrika Dietersson
Adress som kändanden

Svarande

If Skadeförsäkring AB (publ), 516401-8102
106 80 Stockholm

Ombud: Försäkringsjuristerna Maria Dahlin och Jörgen Pettersson
Adress som svaranden

DOMSLUT

1. Käromålet lämnas utan bifall.
2. Diskrimineringsombudsmannen ska ersätta If Skadeförsäkring AB för dess rättegångskostnad med 22 960 kr, varav 19 500 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Dok.Id 1153783

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 8307 104 20 Stockholm	Scheelegatan 7	08-561 652 70 E-post: stockholms.tingsratt.avdelning3@dom.se www.stockholmstingsratt.se	08-561 650 03	måndag – fredag 08:00-16:00

BAKGRUND

██████████ född år 1998, har en hörselskada sedan födseln som har orsakat en hörselnedsättning. Hon hör med hjälp av en hörapparat och talar obehindrat. Hennes mamma, ██████████ erhåller vårdbidrag från Försäkringskassan för sin dotter. Vårdbidraget uppgår till en fjärdedels förmån och avser merkostnader samt inkomstförlust med anledning av att ██████████ går i en skola för hörselskadade barn i en annan ort än bostadsorten.

Under sommaren år 2009 ansökte ██████████ om att få teckna en barnförsäkring – en sjukdoms- och olycksfallsförsäkring – för ██████████ hos If Skadeförsäkring AB (If). Försäkringen var avsedd att ersätta medicinsk invaliditet och ekonomisk invaliditet (dvs. bestående arbetsförmåga). I ansökan angav ██████████ att hon erhöll vårdbidrag för sin dotter. Redan på grund av detta förhållande avslog If ansökan. Tvisten avser frågan om If därigenom kan anses ha diskriminerat ██████████ och ██████████

██████████ och ██████████ har medgett att Diskrimineringsombudsmannen som part för deras talan.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING**DO**

DO har yrkat att tingsrätten ska förplikta If att till var och en av ██████████ och ██████████ utge diskrimineringsersättning med 100 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 26 oktober 2011 till dess betalning sker.

If

If har bestritt yrkandena. Såvitt avser [REDACTED] har If vitsordat ett belopp om 25 000 kr såsom skäligt i och för sig. Avseende [REDACTED] har If inte vitsordat något belopp. Sättet att beräkna ränta har vitsordats som skäligt i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

GRUNDER**DO**

I första hand görs det gällande att If har brutit mot diskrimineringslagens (2008:567, DL) förbud mot *direkt diskriminering* enligt följande.

If tillhandahåller försäkringar till allmänheten. If har nekat [REDACTED] att teckna en sjukförsäkring för sin dotter [REDACTED] med hänvisning till att [REDACTED] erhåller vårdbidrag. [REDACTED] får vårdbidrag för dottern med anledning av dotterns hörselnedsättning.

Att vårdbidrag utgår för [REDACTED] innebär inte i sig att hon inte är i en jämförbar situation med andra barn som beviljas försäkring av If. If:s avslag har vidare skett schablonmässigt, utan att någon individuell bedömning gjorts av om [REDACTED] hörselnedsättning utgör en förhöjd försäkringsrisk i något avseende. [REDACTED] har därför befunnit sig i en jämförbar situation med andra barn som beviljas försäkring av If och [REDACTED] har befunnit sig i en jämförbar situation med andra föräldrar som skulle ha beviljats försäkring för sina barn hos If.

På detta sätt har If behandlat [REDACTED] och [REDACTED] sämre än andra barn och föräldrar skulle ha blivit behandlade i en jämförbar situation. Missgynnandet har haft samband med [REDACTED] funktionshinder.

I andra hand anförs att If har gjort sig skyldig till *indirekt diskriminering* enligt följande.

If tillhandahåller försäkringar till allmänheten. [REDACTED] får vårdbidrag för sin dotter [REDACTED] med anledning av dotterns hörselnedsättning. If har nekat [REDACTED] att teckna sjukförsäkring för sin dotter med hänvisning till en teckningsregel som innebär att försäkring aldrig medges i de fall vårdbidrag utgår för barnet. Regeln framstår som neutral men missgynnar särskilt sökande med visst funktionshinder, bl.a. sökande med hörselskador. Regeln är inte lämplig och nödvändig för att uppnå ett berättigat syfte.

If

Det bestrids att If har gjort sig skyldig till diskriminering.

Vad det gäller påståendet om *direkt diskriminering* anförs följande.

Det bestrids att [REDACTED] och [REDACTED] har missgynnats. Det bestrids vidare att [REDACTED] har befunnit sig i en jämförbar situation med andra barn som beviljas försäkring av If och att [REDACTED] har befunnit sig i en jämförbar situation med andra föräldrar som skulle ha beviljats försäkring för sina barn hos If.

If tillhandahöll vid det aktuella tillfället inte barnförsäkring för barn för vilka vårdbidrag utgick. If tillhandahöll inte heller barnförsäkring som endast gav ersättning för medicinsk – och inte ekonomisk – invaliditet. Det har inte förelegat någon skyldighet för If att tillhandahålla en sådan försäkring.

Det föreligger generellt sett en förhöjd risk för försäkringsfall för riskgruppen barn för vilka vårdbidrag utgår. Det är inte möjligt att fastställa för vilka barn i riskgruppen det föreligger en sådan förhöjd risk. Det bestrids att [REDACTED] hörselnedsättning inte medför en förhöjd risk för försäkringsfall. En individuell bedömning av om [REDACTED] [REDACTED] funktionshinder utgjorde en förhöjd försäkringsrisk i något avseende hade inte fyllt någon funktion. If har inte behandlat [REDACTED] sämre än andra barn – för vilka vårdbidrag utgår – skulle ha blivit behandlade i en jämförbar situation. Detsamma gäller [REDACTED] i förhållande till andra föräldrar till barn för vilka vårdbidrag utgår.

Det bestrids att det påstådda missgynnandet har haft samband med [REDACTED] funktionshinder. If avslag ansökan enbart på den grunden att vårdbidrag utgick för [REDACTED] [REDACTED]

Vad gäller påståendet om *indirekt diskriminering* anføres, utöver vad som framgår ovan, följande.

Teckningsregeln är neutral, lämplig och nödvändig för att uppnå ett berättigat syfte, nämligen att motverka att barn med förhöjd risk för försäkringsfall försäkras på lika villkor som barn utan sådan förhöjd risk. Regeln är försäkringstekniskt motiverad.

UTVECKLING AV TALAN

DO

Vårdbidrag kan utgå då barn på grund av sjukdom, utvecklingsstörning eller annat funktionshinder behöver särskild tillsyn och vård under minst sex månader eller då det på grund av barns sjukdom eller funktionshinder uppkommer merkostnader, om dessa överstiger 18 procent av prisbasbeloppet. Den grupp barn för vilka vårdbidrag utgår är inte homogen. Den enda gemensamma nämnaren för denna grupp är att barnen har en sjukdom eller en funktionsnedsättning. Sjukdomen eller funktionsnedsättningen kan

vara bestående eller mer eller mindre tillfällig. [REDACTED] funktionshinder medför inte att hon behöver mer vård eller tillsyn än andra barn.

Det bör inte vara tillåtet för försäkringsbolag att göra en riskbedömning på ett så ”grovkalibrigt” sätt som If har gjort. En individuell riskbedömning utifrån uppgifter i ansökan om barnets hälsotillstånd m.m. bör avgöra vilka barn som kan medges försäkring. Enbart det förhållandet att vårdbidrag utgått för [REDACTED] medför inte att If inte hade kunnat göra en individuell bedömning av om hennes funktionsnedsättning innebar en förhöjd risk för framtida arbetsförmåga.

If:s agerande strider mot diskrimineringsförbudet för den som tillhandahåller tjänster till allmänheten i 2 kap. 12 §, jämfört med 1 kap. 4 DL. För överträdelsen av detta förbud ska If utge diskrimineringsersättning enligt 5 kap. 1 § samma lag. Både [REDACTED] och [REDACTED] har kränkts på grund av överträdelsen.

If

Ett avtal om privat försäkring bygger på en riskbedömning från försäkringsgivarens sida. Försäkringens idé är att sprida en risk mellan ett tillräckligt stort antal personer för att kunna lämna ersättning vid oväntade händelser. När en försäkring tecknas får inte en risk ha realiserats eller vara på väg att realiseras. Försäkringsbolaget åtar sig inte någon ovillkorlig prestation, utan istället att bära ett ansvar om en händelse av ett visst slag inträffar, ett försäkringsfall. Dessa händelser definieras i försäkringsavtalet. Det är fråga om en skyldighet att ersätta skada eller ett visst belopp bara under vissa förutsättningar och det ska råda ovisshet om dessa förutsättningar överhuvudtaget kommer att uppfyllas i det enskilda fallet. Risken för att ett försäkringsfall ska inträffa uppskattas genom att försäkringsbolaget gör en försäkringsteknisk bedömning, som innefattar bl.a. tillämpning av vissa statistiska metoder.

Av 11 kap. 1 § första stycket försäkringsavtalslagen (2005:104, FAL) framgår att huvudregeln är att en försäkringsgivare, då den har fått de uppgifter som behövs, inte

får vägra någon att teckna en personförsäkring som försäkringsgivaren normalt tillhandahåller allmänheten. Undantag görs dock för fall då det föreligger särskilda skäl för vägran med hänsyn till risken för framtida försäkringsfall, den avsedda försäkringens art eller någon annan omständighet. Bestämmelsen innebär ett förbud mot olikformig behandling av kunderna men måste tillämpas med beaktande av personförsäkringens särdrag. Premier och andra försäkringsvillkor måste kunna utformas med utgångspunkt i den risk som försäkringen ska täcka. Premien för varje försäkring ska täcka de skador som drabbar det försäkrade kollektivet. If använder sig därför, liksom andra försäkringsbolag, av vissa teckningsregler. En sådan teckningsregel är den som är aktuell i målet.

Ett försäkringsbolag får enligt 11 kap. 1 a § första stycket FAL begära samtycke att inhämta uppgifter om en enskild persons hälsotillstånd endast om det är nödvändigt för prövningen av ansökan. Den aktuella bestämmelsen trädde i kraft den 1 juli 2011 men tillämpades även dessförinnan i försäkringsbranschen genom frivilliga branschrekommendationer och sedvänja. Ett försäkringsbolag får därmed inte slentrianmässigt infordra uppgifter av detta slag utan konkreta syften.

Den i målet aktuella barnförsäkringen var en ”paketlösning” som gav ersättning för både medicinsk och ekonomisk invaliditet. Försäkringsskyddet var inskränkt genom symptomklausuler (dvs. villkor där undantag gjorts för sjukdomar eller kroppsfel som den försäkrade hade när avtalet ingicks) och omfattningsbegränsningar (dvs. i villkoren angivna begränsningar avseende försäkringens giltighet för vissa särskilt uppräknade sjukdomar eller följder av sjukdomar).

Barn för vilka vårdbidrag utgår drabbas relativt ofta av arbetsförmåga senare i livet och erhåller därför sjuk- eller aktivitetsersättning. Det är inte möjligt att fastställa vilka av barnen i denna grupp som kommer att bli arbetsförmögna. Gruppen är dock såsom riskgrupp betraktad klart överrepresenterad när det gäller risken för framtida arbetsförmåga.

Under sommaren år 2009 tillämpade If en generell teckningsregel som innebar att bolaget inte tecknade barnförsäkring om en förälder beviljats vårdbidrag för sitt barn oavsett skälet till att vårdbidrag beviljats. If gjorde i det aktuella fallet inte någon prövning av orsaken till att [REDACTED] erhöll vårdbidrag för sin dotter utan avslog ansökan redan på den grunden att vårdbidrag utgick. [REDACTED] erbjöds dock en olycksfallsförsäkring som även lades upp under utredningstiden. [REDACTED] tecknade även sedermera denna olycksfallsförsäkring, som gav ersättning för medicinsk invaliditet och ett kapitalbelopp vid olycksfall.

If har tillämpat bestämmelserna på ett av lagstiftaren avsett sätt. Ett av lagstiftaren sanktionerat förfarande kan inte utgöra diskriminering. I vart fall är [REDACTED] inte berättigad till diskrimineringsersättning.

BEVISNING

DO har inte åberopat någon bevisning.

På If:s begäran har vittnesförhör hållits med [REDACTED] riskbedömare hos If, och [REDACTED] läkare. If har vidare åberopat viss skriftlig bevisning.

DOMSKÄL

Diskrimineringslagen har enligt 1 kap. 1 § till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett, såvitt nu är av intresse, funktionshinder. Med funktionshinder avses enligt 1 kap. 5 § första stycket 4 DL varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller en sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå. Av 2 kap. 12 § första stycket 1 DL framgår att diskriminering är förbjuden för den som utanför privat- och familjelivet tillhandahåller tjänster till allmänheten. Försäkringar utgör en sådan tjänst som

omfattas av förbudet. Bestämmelserna i 2 kap. 12 a och b §§ DL är inte tillämpliga i detta fall.

Rätten till vårdbidrag från Försäkringskassan reglerades vid det tillfälle som är aktuellt i målet av bestämmelser i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag. Lagen upphörde att gälla den 1 januari 2011. Bestämmelser om vårdbidrag finns numera i 22 kap. socialförsäkringsbalken. Bestämmelserna är dock i nu aktuellt hänseende oförändrade. Rätt till vårdbidrag kan föreligga om barnet på grund av sjukdom, utvecklingsstörning eller annat funktionshinder behöver särskild tillsyn och vård under minst sex månader, eller om det på grund av barnets sjukdom eller funktionshinder uppkommer merkostnader.

DO har i första hand gjort gällande att If gjort sig skyldigt till direkt diskriminering. Med direkt diskriminering avses enligt 1 kap. 4 § 1 DL att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med, såvitt nu är av intresse, funktionshinder. Begreppet direkt diskriminering är således uppbyggt kring de tre rekvisiten missgynnande, jämförbar situation och orsakssamband.

Med missgynnande avses typiskt sett en behandling som kan sägas medföra skada eller nackdel för den enskilde. Avgörande för bedömningen är om en negativ effekt har inträtt. Vidare ska en jämförelse göras mellan den som anser sig ha blivit diskriminerad och en faktisk eller hypotetisk person som befinner sig i en jämförbar situation. Jämförelsen blir rättvisande endast om personerna befinner sig i situationer där det är rimligt eller naturligt att jämföra dem med varandra (prop. 2007/08:95 s. 487). Om det i det enskilda fallet anses rimligt och naturligt att olika individer behandlas lika befinner sig dessa i en jämförbar situation. Det krävs även ett rakt orsakssamband mellan den aktuella handlingen, bemötandet eller underlåtenheten och diskrimineringsgrunden, dvs. funktionshindret. Den som påstås ha diskriminerat måste vidare ha haft insikt om funktionshindret.

I 6 kap. 3 § DL finns en särskild regel om bevisbördan i diskrimineringsmål. Om den som anser sig ha blivit diskriminerad visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon blivit diskriminerad är det svaranden som ska visa att diskriminering inte har förekommit.

Det är i målet utrett att [REDACTED] hörselnedsättning utgör ett sådant funktionshinder som avses i 1 kap. 5 § första stycket 4 DL. Det är vidare klarlagt att If under sommaren år 2009 till allmänheten tillhandahöll barnförsäkring som gav ersättning för medicinsk och ekonomisk invaliditet och att If tillämpat en teckningsregel som innebar att bolaget generellt vägrade att teckna försäkringen för barn för vilka vårdbidrag utgick. Då [REDACTED] i sin ansökan om att få teckna försäkringen för [REDACTED] angav att hon erhöll vårdbidrag för sin dotter nekade därför If henne att teckna försäkringen redan på denna grund. Genom If:s beslut att vägra att teckna försäkringen får en sådan negativ effekt som utgör ett missgynnande i diskrimineringslagens mening anses ha uppstått för i vart fall [REDACTED]

DO har inte gjort gällande att det var [REDACTED] funktionshinder som direkt låg till grund för If:s agerande. Som talan är utformad i denna del var det i stället den omständigheten att vårdbidrag utgick för henne som föranledde If att avslå [REDACTED] [REDACTED] begäran om att teckna försäkringen. I enlighet med vad som framgår ovan kan rätt till vårdbidrag föreligga även för barn som inte har ett funktionshinder i diskrimineringslagens mening. Den av If tillämpade teckningsregeln är inte baserad på ett kriterium som är oupplösligt förenat med barns funktionshinder (jfr EU-domstolens mål C-499/08 [Andersen] och AD 2011 nr 37). Något direkt samband med [REDACTED] [REDACTED] funktionshinder, i den mening som avses i 1 kap. 4 § 1 DL, har således inte förelegat. Någon direkt diskriminering har därför inte heller förekommit.

DO har i andra hand anfört att If gjort sig skyldigt till indirekt diskriminering. Med indirekt diskriminering avses enligt 1 kap. 4 § 2 DL att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringsätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer med, såvitt nu är av

intresse, visst funktionshinder, bl.a. sökande med hörselskador. Förbudet gäller dock inte om bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet. Regeln om indirekt diskriminering är således uppbyggd kring begreppen särskilt missgynnande, jämförelse och intresseavvägning.

För att avgöra om ett kriterium eller förfaringssätt i praktiken särskilt missgynnar personer ur en viss grupp, dvs. om en missgynnande effekt har uppstått, måste en faktisk jämförelse göras mellan den grupp som personen tillhör och någon annan grupp. Jämförelsen ska ta sikte på den andel av dem som kan, eller inte kan, uppfylla kravet i de grupper som jämförs (prop. 2007/08:95 s. 490). Om jämförelsen visar en betydande skillnad i de båda gruppernas möjligheter att typiskt sett uppfylla kravet talar detta för att indirekt diskriminering är för handen.

Det står klart att If:s vägran att teckna barnförsäkringen av det angivna skälet utgör en sådan tillämpning av ett neutralt kriterium som omfattas av bestämmelsen om indirekt diskriminering. Frågan är då om detta kriterium särskilt missgynnar personer med funktionshinder, t.ex. barn med hörselnedsättning.

Som anförts ovan krävs vid indirekt diskriminering att en faktisk jämförelse görs mellan den grupp som personen tillhör och någon annan grupp. I målet saknas utredning om för hur stor andel av de relevanta jämförelsegrupperna – dvs. barn med respektive utan funktionshinder – det utgår vårdbidrag. Det finns inte heller några allmänna erfarenhetssatser som kan tillämpas för att dra tillförlitliga slutsatser om huruvida det tillämpade kriteriet särskilt missgynnar barn med funktionshinder i förhållande till andra barn inklusive barn vars föräldrar uppbär vårdbidrag på grund av barnets sjukdom. Enbart ett påstående om att teckningsregeln typiskt sett missgynnar personer med funktionshinder kan inte anses tillräckligt för att beviskravet i 6 kap. 3 § DL ska vara uppfyllt. DO har således inte visat omständigheter som gjort det antagligt att indirekt diskriminering har förekommit.

Sammanfattningsvis har tingsrätten funnit att det inte har förekommit direkt eller indirekt diskriminering. Käromålet ska därmed lämnas utan bifall.

Vid angiven utgång ska DO förpliktas att ersätta If för dess rättegångskostnad. DO har vitsordat den av If yrkade ersättningen som skälig i och för sig. Yrkad ersättning ska därför utgå.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 1](#) (DV 401)

Överklagande ställt till Svea hovrätt ska ha kommit in till tingsrätten senast den 18 februari 2013. Prövningstillstånd krävs.

Lars Lundgren

Anna Erman

Maria Litzell

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE - DOM I TVISTEMÅL

Den som vill överklaga tingsrättens dom, eller ett i domen intaget beslut, ska göra detta skriftligen.

Skrivelsen ska skickas eller lämnas till tingsrätten. Överklagandet prövas av den hovrätt som finns angiven i slutet av domen.

Överklagandet ska ha kommit in till tingsrätten **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till tingsrätten och det måste ha kommit in till tingsrätten **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. **Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.**

Samma regler som för part gäller för den som inte är part eller intervenient och som vill överklaga ett **i domen intaget beslut** som angår honom eller henne. I fråga om sådant beslut finns dock inte någon möjlighet till anslutningsöverklagande.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i hovrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Hovrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står tingsrättens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till hovrätten varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av tingsrättens namn samt dag och nummer för domen,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadresser, yrken, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring av tingsrättens dom som klaganden vill få till stånd,
4. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
5. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i hovrätten inte lagts fram tidigare, ska klaganden i mål där förlikning om saken är tillåten förklara anledningen till varför omständigheten eller beviset inte åberopats i tingsrätten. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad. Ytterligare upplysningar lämnas av tingsrätten. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen. Om ni tidigare informerats om att förenklad delgivning kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

SVEA HOVRÄTT

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni vill överklaga hovrättens avgörande ska Ni göra det genom att skriva till Högsta domstolen.

Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten. Det ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av det överklagade avgörandet.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledningen av rättstillämpningen (prejudikatskäl) att överklagandet prövas av Högsta domstolen, eller
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som yrkas,
4. varför avgörandet ska ändras,
5. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas,
6. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om Ni tidigare informerats om att Ni kan komma att delges handlingar i målet/ärendet genom förenklad delgivning, kan förenklad delgivning med Er komma att användas också hos Högsta domstolen om någon överklagar avgörandet dit.